

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Transformace sociálních služeb pro seniory a její inspirace z Evropské unie.

Autorka: Irena Lišková

Oponentka: PhDr. Hana Janečková PhD., Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, Ruská 85, Praha

Úvodní kapitoly diplomové práce jsou psány svěžím, kultivovaným jazykem na vysoké profesionální úrovni. Čtenář vnímá jasný postoj autorky ve prospěch deinstitucionalizace služeb pro seniory a jejich transformace do podoby komunitních forem, které přibližují život seniorů odkázaných na sociální služby normálnímu životu ve společnosti. V době, kdy byla vládou České republiky přijata koncepce podpory transformace pobytových služeb a kdy je třeba podpoře této myšlenky věnovat veškerou pozornost odborné i laické veřejnosti, je nutné zájem diplomantky o uvedené téma velice ocenit a vítat. Přehled použité literatury i celý text diplomové práce svědčí o hlubokém zájmu studentky o danou problematiku.

Autorka ve své práci přehledně informuje o vývoji péče o seniory a přináší jeho kritické reflexe (např. na s. 12). Stručně a stejně přehledně referuje o problému stárnutí populace a o příslušných mezinárodních i domácích dokumentech. Zabývá se reformou důchodového zabezpečení i sociálně zdravotními důsledky stárnutí obyvatelstva. Ve třetí kapitole se vyrovnává s terminologií související se sociální ochranou a sociálním zabezpečením a věnuje se modelům poskytování sociálních služeb a typologii systémů sociálních služeb v Evropské unii. Detailně popisuje služby pro seniory v některých evropských zemích.

Velmi zajímavá a nosná je kapitola čtvrtá, zabývající se vlastní transformací služeb pro seniory. Autorka zde detailně rozebírá jednotlivé procesy, především decentralizaci a deinstitucionalizaci spojenou s postupnou restrukturalizací velkých domovů směrem k malým bytovým jednotkám v běžné zástavbě, zamýšlí se i nad ekonomickými aspekty této transformace.

Službám pro seniory a zejména bydlení seniorů věnuje pisatelka celých 22 stránek (kap.5.3.). Velký prostor věnuje především chráněnému bydlení a seznamuje čtenáře také s novými formami residenčního bydlení pro majetné s vysokým standardem služeb. Bohužel v této kapitole nacházíme i některé více či méně závažné nepřesnosti nebo chyby. Zdravotnická služba označená zde jako Home Care má oficiální český název domácí ošetrovatelská péče a je poskytována kvalifikovanými zdravotními sestrami na základě doporučení praktického lékaře (případně ošetrojícího lékaře nemocnice). Bývá doplněna pečovatelskou službou. Ani informace o LDN není přesná. Nelze říci, že by to byla zařízení zřizovaná státem (snad jediné tehdy, když jsou součástí fakultních nemocnic, které zřizuje MZČR). Jejich zřizovatelem jsou obce a města, bývají součástí krajských i městských nemocnic, někdy byly i privatizovány nebo patří církevní organizaci. Rovněž nelze říci, že by byly útočištěm lidí, kteří jsou vyléčení. Přesněji jde o lidi dlouhodobě nemocné, jejichž zdravotní stav je stabilizovaný, medicína jim již nemůže nic nabídnout a oni potřebují dlouhodobou ošetrovatelskou péči a sociální služby. Kapitola 5.3.2. nabízí nesourodý soubor témat, které zahrnují zdravotnická pracoviště (LDN, geriatrické oddělení), medicínské obory (gerontopsychiatrie - zde lépe gerontopsychiatrické oddělení), metody (canisterapie), služby (tísňové volání, doprava, půjčovna pomůcek, domácí péče) a právní subjekty (neziskové organizace, soukromé penziony).

Nesprávná informace se vyskytuje též na s. 49. Týká se nároku na "zvýšení důchodu pro bezmocnost a příspěvek na péči o blízkou nebo jinou osobu" - je třeba dodat, že tyto dříve používané nástroje byly podle zákona o sociálních službách nahrazeny příspěvkem na péči.

Práci je možné vytknout ještě další drobnosti. Není jasné, proč se autorka domnívá, že demografické stárnutí je mj. výsledkem "zvyšování počtu pracovníků starších 60 let" (s. 17). Mezi příčinami naopak postrádám lepší kvalitu zdravotní péče, lepší kvalitu života, pozitivní změny v životním stylu. Také není jasné jak může přispět k demografickému růstu samotné zvyšování zaměstnanosti žen a starších pracovníků (s. 17). Není zcela srozumitelná ani věta "Dbát na rovnováhu mezi generacemi v rozdělení času během celého života..." (s. 17). Drobná připomínka se týká psaní velkých písmen v názvech organizací. Na s. 62 jde o Charitu a Diakonii ČCE, na s. 67 o Svaz důchodců ČR.

Empirická část je dobře koncepčně vystavěna, zahrnuje popis výběru vzorku (škoda, že se studentce nepodařilo najít kontakt s vedením domovů; moje vlastní výzkumná zkušenost hovoří o opaku, vcelku vstřícnému přístupu vedení, pracovníků i uživatelů služeb k výzkumnému dění), popis metodologie, výzkumné otázky, popis průběhu vlastního šetření a způsob analýzy výsledků. Dle autorky je sdělení obyvatel zkoumaného domova z vedených rozhovorů jednoznačné: nechce se nám odtud, máme zde pocit bezpečí, společenství, nechceme být zátěží pro rodinu. Jde o výsledky značně překvapivé. Mám obavy, že jednou z příčin tohoto zjištění může být i metodologická chyba. Rozhovor se seniorem, který trvá pouhých 10 minut nemůže jít příliš do hloubky a je sporné, do jaké míry respondent skutečně porozuměl otázkám. V této souvislosti je důležité zjištění, že senioři mají málo informací, což je také příčinou jejich neochoty volit jiné než rezidenční služby. Autorka poukazuje na nutnost věnovat se především informační kampani pro širokou veřejnost a motivování seniorů k tomu, aby služby jiné než institucionální sami také chtěli.

Práce je z hlediska kvality a hloubky uchopení tématu poněkud nevyvážená. Vedle fundovaných závěrů obsahuje i řadu nepřesností připomínajících laický pohled. Nicméně práce svůj hlavní cíl, tedy popsat transformaci pobytových služeb pro seniory a ukázat na význam rozvoje sociálních služeb poskytovaných v komunitě splnila.

Doporučuji přijetí diplomové práce a klasifikaci známkou 2.

V Praze dne 14.5.2007

H. Janečková

